

Nr 256.

Av herrar **Hage** och **Höglund**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 89, angående godkännande av tullverkets utgiftsstaten för tiden 1 januari—30 juni 1923 m. m.

Med anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 89, angående godkännande av tullverkets utgiftsstaten för tiden 1 januari—30 juni 1923 m. m. vilja undertecknade härmed fästa uppmärksamheten vid en fråga, som kan sägas vara den ursprungliga anledningen till det vidlyftiga utredningsarbete, som föregått 1914 års tullkommissions och generaltullstyrelsens nu föreliggande förslag, nämligen *frågan om användning i tullverket av överkvalificerad arbetskraft*.

Redan år 1909 fäste herr C. G. Lindley riksdagens uppmärksamhet på denna fråga (motion 195 i andra kammaren). År 1910 motionerade vidare herr Värner Rydén (motion 227 i andra kammaren) om utsträckt användning i tullverket av tjänstemän av lägre grad. Och slutligen ingavs till 1912 års riksdag av herrar M. Bengtsson och E. Kristensson den motion (nr 242 i andra kammaren), som föranledde en riksdagskrivelse till Kungl. Maj:t, vari uttalades, att det syntes lämpligt, att vid tullverkets lokalförvaltning samt kust- och gränsbevakningen tjänstemän av lägre grad användas i större utsträckning än som var fallet, varjämte framhölls önskvärdheten av, att den berörda frågan gjordes till föremål för en särskild undersökning. En dylik undersökning påbörjades också av fyra sakkunniga, herrar Axel Ekman, K. Dalberg, K. G. Vetterlund och M. Bengtsson, vilka tillkallades den 31 december 1912. Utredningsarbetet bedrevs emellertid endast under en kort tid, nämligen till år 1913, av dessa sakkunniga, varefter, i anledning av framställning från desamma, undersökningsarbetet utvidgades att omfatta frågan om omorganisation av hela tullverket. Denna mera omfattande utredning uppdrogs åt ett större antal sakkunniga, vilka konstituerade sig som »1914 års tullkommission». Sagda kommission synes emellertid ej ha velat giva frågan om överkvalificerad arbetskraft den

betydelse, som från början avsetts. Härpå tyda de mot kommissionens förslag avgivna reservationerna från de bägge medlemmarna av kommissionen, herrar M. Bengtsson och Hj. Rissén.

Men även från annat håll ha anmärkningar riktats mot att de nu föreliggande förslagen rörande tullverkets omorganisation innebära alltför ytliga åtgärder i nämnda hänseende. Så har t. ex. Svenska tullmannaförbundets styrelse och förtroenderåd, samlade för att gemensamt överlägga i anledning av den inom riksdagen förestående behandlingen av omorganisationen och löneregleringen för tullverket, beslutat i denna fråga göra följande uttalande: »Då riksdagen år 1914 tillsatte en kommission med uppdrag att föreslå omreglering av tullverket, blev åtgärden hälsad med allmän tillfredsställelse bland tullverkets lägre personal. Denna såg i förfarandet ett tillmötesgående av sina krav för en genomgripande omläggning av tullverket beträffande såväl organisationsformer som avlöningssystem, vilka ansågos i hög grad efterblivna. Men i den nu av regeringen framlagda propositionen resultera de många årens utredningsarbete i förslag, som långt ifrån i allo infria förhoppningarna om den överkvalificerade arbetskraftens borteliminerande och en med rättvisa förenlig avlöning.»

Vid granskning av såväl tullkommissionens betänkande som i betänkandet avgivna reservationer finner man också, att ringa hänsyn i den kungl. propositionen tagits till denna, icke minst under nuvarande depressionstid för staten viktiga fråga. — Det bör i detta sammanhang kunna erinras därom, att frågans lösande på ett rationellt sätt för staten innebär möjligheter till besparingar, vilket också under de senaste åren beaktats inom en del andra statsverk, t. ex. statens järnvägar och posten, där i viss utsträckning arbete, som förut handlagts av tjänstemän i högre tjänsteställning och med högre löner, överlämnats åt lägre dylika.

Vi skola här nämna några punkter i den kungl. propositionen, där, enligt vårt förmenande, större hänsynstagande bort kunna fästas vid den både nationalekonomiskt och ur andra synpunkter riktiga regeln, att högre kvalificerad arbetskraft ej bör användas i det allmännas tjänst mer än vad förhållandena nödvändiggöra.

Vi vilja då först erinra därom, att tullkommissionen ansåg med avseende på gränsbevakningschefen vid norska gränsen, att denna tjänst kunde indragas, och befälsfrågan ordnas liksom skett utmed finska gränsen. Den kungl. propositionen nöjer sig emellertid ej enbart med att bibehålla den nuvarande gränsbevakningschefstjänsten, utan föreslår därutöver ett utökande av antalet tjänster i högre grad genom inrättandet

av en s. k. gränsbevakningsexpedition, där en kammarskrivare skulle tjänstgöra. Då de utmed norska gränsen rådande tjänstgöringsförhållandena knappast kunna i någon högre grad skilja sig från motsvarande förhållanden vid gränsen mot Finland, kan man i likhet med tullkommissionen ej gärna undvika att göra följande reflexion: Kan en gränstullmästare tillfredsställande utöva chefskapet vid finska gränsen, så förefaller det egendomligt, om det skulle krävas större kompetens för en dylik tjänst utmed norska gränsen. Rörande den nyinrättade expeditionen med en där tjänstgörande kammarskrivare, så blir det kanske t. o. m. svårt att få tillräckligt med arbete för en sådan tjänsteman. Skulle möjligen avsikten med denna befattnings tillkomst vara den, att man ville på platsen ha en person, som kunde vikariera för gränsbevakningschefen vid inträffande ledighet, så kan invändas, att det kunde vara lika lämpligt, att en med tjänstgöringsförhållandena förtrogen gränsöveruppsyningsman kom i fråga. Denna kammarskrivartjänsts huvudsakliga uppgift torde väl bli att utdela avlöning till personalen, passa telefon och lämna upplysning i en del författningsfrågor — allt arbete, som säkerligen skulle kunna handläggas även av en befattningshavare i lägre tjänsteställning.

På ungefär liknande sätt har man ordnat frågan i vad det gäller *kustbevakningen*. Här föreslås inrättande av 3 nya kustbevakningskontrollörer på extra stat samt expeditioner för dessa med vardera en kammarskrivare. Rörande kustbevakningskontrollörernas tillsättande och arbetsuppgifter kunna samma synpunkter framföras, som när det gäller gränsbevakningscheferna. Om man för fullgörandet av nämnda kontrollörers arbete anställde befattningshavare från den lägre personalen och alltså med lägre avlöning, så skulle säkerligen arbetet kunna skötas på lika tillfredsställande sätt men med mindre utgifter för staten. Rörande kammarskrivarna på dessa expeditioner gäller i övrigt samma motivering som för kammarskrivare vid den föreslagna gränsbevakningsexpeditionen.

Vill man något granska, hur förhållandena te sig vid *lokaltullförvaltningarna*, så synes det även här, som hade man tagit alltför liten hänsyn, när det gäller att på ett förnuftigt sätt utnyttja den lägre personalen. Villigt må erkännas, att de nyinrättade tullkontoristbefattningarna äro i viss mån avsedda att bättre taga vara på nämnda personals arbetskraft, men då man icke samtidigt föreslår indragning av vissa befattningar med överkvalificerad arbetskraft, så synes det vara mindre vunnet ekonomiskt genom nämnda anordningar.

Vid våra tre större tullförvaltningar, Stockholm, Göteborg och
Bihang till riksdagens protokoll 1922. 4 saml. 73 häft. (Nr 255—257.) 2

Malmö, finnas anställda 8 bevakningskontrollörer vid tullbevaknings-expeditionerna samt vid tullkammaren i Trälleborg och Hälsingborg vardera en, eller tillsammans 10 bevakningskontrollörer. Dessa tjänster böra, enligt vårt förmenande, helt och hållet avskaffas. Reservanterna i tullkommissionen, herrar Bengtsson och Rissén, anföra på denna punkt följande: »På innehavare av hithörande tjänster ankomma, såsom framgår av en granskning av §§ 18 och 19 i tjänstgöringsreglementet, ej andra göromål än på uppsyningsmännen. Före den revision av tullverkets stater, som efter förslag av 1900 års tullstatskommitté skedde vid 1904 års riksdag, hade befattningarna karaktären av överuppsyningsmanstjänster. Då emellertid ifrågavarande tjänster voro förenade med högst betydande sportelinkomster, hade tjänstemännen av högre grad småningom kommit att slå under sig desamma. Att någon högre tjänstemannakompetens dock i verkligheten ej erfordrades för deras skötande, visas bäst av det förhållande, att tillfälliga förordnanden å desamma i regel lämnades åt uppsyningsmän vid tullbevakningen. Jag anser, att tiden är inne för en återgång till de ursprungliga förhållandena, innebärande, att bevakningskontrollörstjänsterna förvandlas till överuppsyningsmanstjänster, samt att dessa böra vara förbehållna tjänstemännen av grupp II, vilka för övrigt, såsom varande särskilt utbildade för och praktiskt erfarna i bevakningstjänsten, torde äga bästa förutsättningar för att kunna sköta hithörande göromål.»

Även vid andra tullkammare, t. ex. Varberg, Karlstad, Oskarshamn med flere, förekommer det, att kammarskrivare utöva bevakningsbefäl. Visserligen kan anföras, att dessa kammarskrivare även utföra andra göromål, men dessa göromål äro i huvudsak endast s. k. kamerala, vilka göromål även borde anförtros tjänstemän i lägre grad.

Tullkommissionen föreslog indragning av *tullkammaren i Marstrand*, men varken generaltullstyrelsen eller Kungl. Maj:t har ansett, att indragning kan ske. Emellertid äro göromålen av en så ringa och enkel omfattning, att man har all anledning ifrågasätta, om en så högt avlönad tjänsteman som en tullförvaltare bör placeras på denna plats. Den enda invändning, som möjligen skulle kunna göras mot en indragning av tullförvaltartjänsten, är att skeppsmättningsfrågan i alla fall måste lösas så, att en kompetent person finnes. Men då skeppsmätningen kan överlätas även åt utom verket stående person, och den möjlighet även finnes, att skeppsmätning i närmast liggande tullkammare kan utföras, så bör denna invändning förfalla. Någon import förekommer endast i enstaka fall.

Vad här ovan anförts talar, enligt vårt förmenande, för att man vid fattande av beslut i tullverkets löne- och organisationsfråga, noggrant bör söka i fortsättningen undvika användande av överkvalificerad arbetskraft. Nödvändigheten att noggrant beakta denna fråga har förut vid upprepade tillfällen framförts. Så gjorde t. ex. 1912 års kommission för undersökning rörande vissa personal- och befordringsförhållanden vid statens järnvägar ett så lydande uttalande:

»Att använda befattningshavare, av vilka man fordrar vissa högre teoretiska kvalifikationer till att huvudsakligen utföra arbete, för vilket de fordrade kvalifikationerna icke äro behöfliga, måste betraktas såsom misshushållning. Å ena sidan betingar den mera kvalificerade arbetskraften högre avlöning än den enklare arbetskraften, och å den andra sidan torde såsom regel kunna förutsättas, att en högre kvalificerad befattningshavare, vilken sättes att utföra arbete, som så att säga ligger under hans utbildning, icke kan komma att åt detta arbete ägna samma nit och intresse som en befattningshavare med enklare utbildning och förty icke heller kommer att prestera lika mycket och lika god arbetsprodukt som den senare. Användandet av överkvalificerad arbetskraft leder således för järnvägens vidkommande till större personalkostnader än som vederbör. Men även ur andra synpunkter är det olämpligt att använda överkvalificerad arbetskraft. Det måste nämligen från rent nationalekonomisk synpunkt vara oriktigt att hava en sådan ordning rådande, att samhällsmedlemmar skola nödgas att offra tid och pengar på att förskaffa sig kunskaper, som icke äro erforderliga med hänsyn till deras blivande verksamhet. Det är vidare att märka, att man genom fastställandet och upprätthållandet av fordran på större kvalifikationer än som av förhållandena äro påkallade utestänger personer med enklare utbildning från att användas å poster, som de mycket väl kunna bestrida. Enligt vad erfarenheten utvisar alstras härigenom misstämning hos den lägre personalen, som känner sig tillbakasatt och underskattad i avseende å förmåga och duglighet, och den uppfattningen vinner insteg, att i många fall de stadgade kvalifikationsfordringarna äro till för att upprätthålla en social klasskillnad mellan olika kategorier befattningshavare.»

Då enligt vårt förmenande Kungl. Maj:ts nu föreliggande förslag i alltför ringa grad tagit hänsyn till de synpunkter, som i sistnämnda uttalande framföras, tillåta vi oss alltså, med hänvisning i övrigt till de skäl och synpunkter, som här ovan framförts, att i den Kungl. propositionen föreslå vissa ändringar, stående i överensstämmelse med nämnda uttalanden. Vi vilja alltså hemställa,

att riksdagen måtte vid behandlande av Kungl. Maj:ts proposition, nr 89, angående godkännande av tullverkets utgiftsstater för tiden 1 januari—30 juni 1923 vidtaga följande ändringar i propositionen:
1:o) den ovan nämnda gränsbevakningschefs-

tjänsten vid norska gränsen ersättes med en gränstullmästarbefattning (lönegrad B 9);

2:o) en kammarskrivartjänst, avsedd för den ovan nämnda gränsbevakningschefsexpeditionen, ersättes med en tullkontoristtjänst (lönegraden B 6);

3:o) tre kustbevakningskontrollörstjänster på extra tjänst och tre kammarskrivartjänster, avsedda för de föreslagna kustbevakningskontrollörsexpeditionerna, ersätts med tre kusttullmästare (lönegrad B 9) samt tre tullkontorister (lönegrad B 6);

4:o) tio tullkontrollörstjänster (för bevakningskontrollörer, varav 3 vid Stockholms, 3 vid Göteborgs, 2 vid Malmö tullbevakningsinspektioner samt 1 vid Trälleborgs och 1 vid Hälsingborgs tullkammare) ersätts med tio tullmästartjänster (löneklass B 8); samt

5:o) en tullförvaltartjänst (av klass 4) i Marstrand ersättes med en tullöveruppsyningsmanstjänst (löneklass B 6) i samband med förändrande av tullkammaren i Marstrand till tullstation.

Stockholm den 24 mars 1922.

Ernst Hage.

C. W. O. Höglund.